

~ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ~

УДК: 336.77:336.71:336.201.2

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2025-4-329-46-54>БАНКІВСЬКЕ СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Деркач Ю. Б., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри банківської справи, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: djul@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5195-1821

Засць Д. В., студент першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, факультету фінансів і банківської справи, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: dmitryzaiets0911@gmail.com

***Анотація.** У статті досліджено сучасні тенденції та перспективи розвитку споживчого кредитування в умовах воєнного стану в Україні. Метою є виявлення адаптаційних механізмів банківського сектору до кризових викликів та аналіз особливостей змін у споживчому попиті. Методика дослідження базується на аналізі статистичних даних, порівняльному аналізі, системному підході та вивченні практики банківської діяльності у кризових умовах. Отримані результати вказують на трансформацію кредитних стратегій банків, зміну підходів до оцінки ризиків та зростання попиту на споживчі кредити в умовах нестабільності. Практична значимість полягає у розробці рекомендацій щодо підвищення стійкості кредитної системи та адаптації банків до нових викликів. Наведено рекомендації, покликані мінімізувати ризики банківського споживчого кредитування та посилити захист інтересів споживачів.*

***Ключові слова:** кредитування, воєнний стан, банк, вітчизняний досвід, споживчий кредит, кредитна система.*

BANKING CONSUMER LENDING: DEVELOPMENT TRENDS
UNDER MARTIAL LAW

Derkach Yulia, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Banking, Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine
e-mail: djul@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-5195-1821

Zaiets Dmytro, Bachelor's degree student, Faculty of Finance and Banking, Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine
e-mail: dmitryzaiets0911@gmail.com

***Abstract.** The article explores current trends and prospects for the development of consumer lending under martial law in Ukraine. The aim is to identify the adaptive mechanisms of the banking sector in response to crisis challenges. The research methodology is based on statistical data analysis, comparative analysis, and a systematic approach. The results indicate a transformation of banks' credit strategies and a growing demand for consumer loans under conditions of instability. The practical significance lies in the development of recommendations aimed at enhancing the resilience of the credit system. It is argued that Ukrainian practice contains many aspects that require not only formal implementation. The article provides recommendations intended to minimize the risks associated with bank consumer lending.*

In particular, the study highlights the growing importance of responsible lending practices, including more thorough assessments of borrowers' creditworthiness and the implementation of mechanisms for monitoring loan performance during crisis periods. The role of consumer lending in maintaining household purchasing power and stimulating domestic demand is emphasized as crucial for economic recovery. Attention is also paid to regulatory changes introduced by the National Bank of Ukraine to ensure financial system stability. Furthermore, the paper analyzes the experience of individual Ukrainian and foreign banks that have adjusted their lending strategies, diversified their credit portfolios, and introduced supportive financial products for individuals affected by the war. Special emphasis is placed on the role of credit risk management practices in minimizing the negative impacts of economic uncertainty. Additionally, the research underscores the need for the banking sector to enhance digital lending channels and remote risk assessment tools, which have become vital in wartime conditions. The conclusions presented can be useful for both financial institutions and policymakers seeking to balance accessibility to credit with financial risk management in extreme conditions, while promoting financial inclusion and supporting long-term sustainable economic growth.

***Keywords:** lending, martial law, bank, Ukrainian experience, consumer credit, credit system.*

JEL Classification: G210; E580; D140; C510

Постановка проблеми. У воєнних умовах споживче кредитування залишається ключовим інструментом підтримки економіки та рівня життя населення. Військова агресія поси-

лює тиск на банківську систему, змінюючи підходи до оцінки ризиків, кредитоспроможності та формування кредитної політики. Це вимагає адаптації банківських стратегій та глибокого аналізу трансформаційних змін у сфері кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню розвитку банківського споживчого кредитування присвячено низку наукових праць, зокрема таких вчених, як Вовчак О.Д., Антонюк О.І. [1], О.П. Бондар [2], Н.І. Волкова [3], Б.С. Івасів [4], М.І. Савлук [5] та ін. Автори розглядали питання становлення споживчого кредитування, його впливу на економічну активність населення та роль банківського сектору у забезпеченні платоспроможного попиту. Проте більшість наявних досліджень базується на умовах стабільного економічного середовища й не враховує специфіку функціонування банківської системи в умовах воєнного стану, що актуалізує подальше вивчення цієї проблематики.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність досліджень, присвячених розвитку кредитування в Україні, питання впливу воєнного стану на споживче кредитування залишається недостатньо розкритим. У більшості публікацій акцент робиться на макроекономічних наслідках війни або загальних тенденціях у банківській системі, тоді як специфіка роздрібного кредитування часто залишається поза увагою. Зокрема, не отримали належного обґрунтування зміни в структурі попиту на кредити, зумовлені падінням доходів населення, трансформацією споживчої поведінки та обмеженим доступом до фінансування.

Недостатньо вивченими залишаються і зміни в кредитних стратегіях банків, а також особливості їхньої реакції на зростаючу невизначеність. Потребує глибшого аналізу також адаптація банківських продуктів до умов війни, зокрема зміна умов кредитування, впровадження нових інструментів ризик-менеджменту та практики роботи з проблемними кредитами. Важливо оцінити ефективність механізмів, що мають захищати інтереси як банків, так і споживачів.

Мета дослідження. Метою даної роботи є виявлення ключових тенденцій розвитку споживчого кредитування в Україні в умовах воєнного стану, аналіз особливостей трансформації кредитної політики банків, а також формування практичних рекомендацій для підвищення стійкості та ефективності кредитної діяльності з урахуванням кризових викликів.

Основний матеріал. Споживчий кредит є одним із найпоширеніших видів кредитування в економічно розвинутих країнах, адже він не лише задовольняє потреби населення, а й стимулює економічне зростання через підвищення попиту на товари та послуги. Це, своєю чергою, сприяє зростанню податкових надходжень і позитивно впливає на економіку країни.

Збільшення обсягів споживчих кредитів підвищило співвідношення банківських позик фізичним особам до ВВП, наближаючи Україну до рівня розвинутих економік. Банки при цьому отримують можливість підвищити ефективність діяльності та вдосконалити політику обслуговування фізичних осіб, що позитивно позначається на їхніх фінансових результатах.

Водночас на тлі війни в Україні споживче кредитування зазнало значного впливу, зокрема через економічну нестабільність, підвищення ризику неповернення кредитів та зниження платоспроможності населення, що змусило банки переглядати умови кредитування та впроваджувати нові стратегії мінімізації ризиків воєнного часу.

Споживчі кредити мають кілька ключових характеристик, які визначають їх природу та відрізняють їх від інших видів кредитів. Розглянемо кожен з них докладніше (табл.1):

Таблиця 1

Ключові характеристики споживчих кредитів

Характеристика	Сутність
Короткий термін кредитування	Споживчі кредити зазвичай надаються на короткі строки, що відрізняє їх від іпотечних чи бізнес-кредитів, які мають довготривалий характер
Соціальний характер	Споживчі кредити часто мають соціальний характер, оскільки спрямовані на задоволення життєвих потреб фізичних осіб
Специфічні умови надання	Споживчі кредити мають спеціальні умови надання, зокрема відносно невеликі суми, порівняно з іншими видами кредитів, спрощені процедури оцінки кредитоспроможності позичальників, а також можливість оформлення кредиту без застави
Кредитування фізичних осіб	Споживче кредитування орієнтоване на фізичних осіб, які використовують позики для задоволення власних споживчих потреб. Це відрізняє споживче кредитування від кредитів для бізнесу, які спрямовані на комерційні цілі

Кредитодавцем є банківська установа	Більшість споживчих кредитів надають банки, які мають відповідні ліцензії і ресурси для здійснення кредитування. Хоча існують також небанківські фінансові установи, які можуть надавати споживчі кредити, банки залишаються основними гравцями завдяки стабільній фінансовій базі, прозорим умовам і широкому спектру послуг
-------------------------------------	---

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [3, с.106-111]

Споживчі кредити — це кредити, що надаються фізичним особам для задоволення поточних потреб, дозволяючи придбати товари та послуги без достатніх коштів на момент покупки. Вони є важливою складовою фінансової системи, сприяють зростанню споживчого попиту, покращенню добробуту та економічному розвитку. Характеризуються коротким строком, соціальною спрямованістю, адресністю, участю банків як кредиторів і цільовим використанням. В Україні такі кредити залишаються популярними: їх частка в загальному обсязі банківського кредитування в останні роки становить близько однієї п'ятої, і має тенденцію до зростання [6].

Проте війна таки вплинула на загальні тенденції, зокрема на скорочення обсягів кредитування кілька кварталів поспіль. З початком повномасштабного вторгнення попит на кредити серед населення значно впав, і як наслідок змінилися основні характеристики кредитів. У результаті загальний рівень кредитних ставок знизився (до 22,1% на середину 2023 року) [7].

Проте з відновленням діяльності банківських установ та кредитування у другій половині 2023 року процентні ставки поступово повертаються до довоєнного рівня - близько 30% річних.

В сучасних умовах банки стикаються з проблемою невиконання належним чином цієї умови надання кредиту (принципу кредитування). Ключові питання, пов'язані з ризиком портфеля споживчих кредитів, наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Основні аспекти ризику портфеля споживчих кредитів

Ключове питання	Сутність
кредитний ризик	Ризик неповернення кредиту позичальниками, який зростає через відсутність стабільних доходів у деяких споживачів. Особливо це стосується короткострокових кредитів без забезпечення
ризик недостатньої оцінки платоспроможності	Через спрощені умови оформлення споживчих кредитів оцінка платоспроможності може бути недостатньо точною, що підвищує ймовірність видачі кредитів неплатоспроможним клієнтам, що збільшує ризик невиконання
ризик концентрації	Якщо значна частина кредитів видана певним категоріям клієнтів (наприклад, працівникам одного сектору економіки), банк може зіткнутися з труднощами, якщо цей сектор зазнає кризових явищ, що підвищує ризик одночасного невиконання зобов'язань великою кількістю клієнтів
макроекономічний ризик	Споживчі кредити можуть стати більш ризиковими у випадку економічного спаду, зростання інфляції чи безробіття, що впливає на платоспроможність позичальників
операційний ризик	Пов'язаний із можливими помилками в обробці кредитів, шахрайством або неправильною роботою систем, що також може призвести до збитків. Недосконалі процеси контролю можуть підвищити ризик неправомірних видач кредитів
ризик процентної ставки	У випадку зростання процентних ставок позичальники можуть втратити здатність обслуговувати кредити через зростання виплат, що підвищує ризик дефолтів, що може вплинути на показники банку

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [4, с.528]

Усі ці ризики становлять серйозну загрозу для стабільності та прибутковості банків споживчого кредитування та вимагають ефективного управління та ефективних механізмів контролю для мінімізації потенційних втрат. З цією метою необхідні подальші наукові

дослідження для вдосконалення методів ідентифікації, оцінки та управління ризиками у сфері споживчого кредитування та забезпечення сталого розвитку фінансової системи.

Сучасна практика кредитування в Україні підтверджує, що споживчі кредити займають значну частку у структурі кредитів, наданих фізичним особам. Упродовж 2018–2024 років їхня частка коливалася приблизно в межах 72–85%.

Зокрема, у 2018 році споживчі кредити становили понад 72% загального обсягу кредитів фізичним особам, тоді як у 2021–2022 роках цей показник досягав понад 82%. У 2024 році частка споживчих кредитів залишалася на високому рівні — понад 83%, що свідчить про стійкий попит населення на такий вид банківських продуктів (рис. 1).

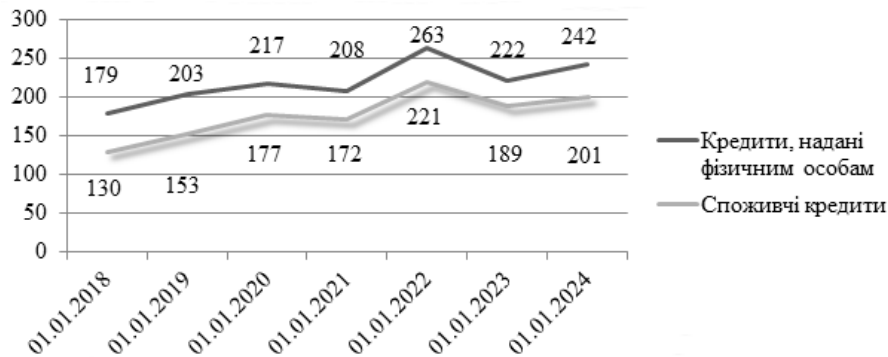


Рис.1. Динаміка кредитів, наданих фізичним особам, та частка споживчих кредитів у їх структурі у 2018–2024 рр., млрд грн

Джерело: складено автором на основі [8]

Як видно з рис. 1, у досліджуваний період споживчі кредити стабільно становили переважну частку в загальному обсязі кредитів, наданих фізичним особам, що свідчить про сталий попит населення на цей вид банківських продуктів. У 2018 році частка споживчих кредитів становила близько 72,6%, а вже у 2022–2024 роках вона зросла до 84,2–83%, що вказує на структурне посилення ролі споживчого кредитування.

Найбільше зростання обсягів кредитування фізичних осіб та споживчого сегменту спостерігалось у 2022 році: обсяг кредитів фізичним особам досяг 262,52 млрд грн, а споживчих кредитів — 221,11 млрд грн. Це були найвищі показники за весь досліджуваний період.

Однак подальші події, зокрема повномасштабна війна в Україні, суттєво вплинули на динаміку ринку. У 2023 році обсяг кредитів, наданих фізичним особам, зменшився з 262,52 млрд грн до 221,61 млрд грн, а споживчих кредитів — з 221,11 млрд грн до 188,81 млрд грн. Це зниження можна пов'язати з невизначеністю економічного середовища, падінням споживчої активності та зростанням кредитних ризиків (Рис. 2).

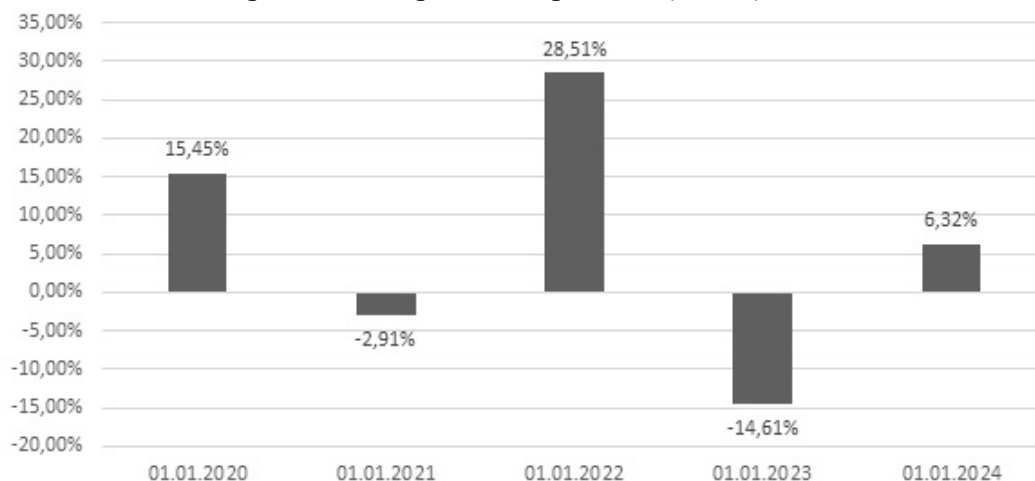


Рис. 2. Динаміка темпів приросту кредитів, наданих фізичним особам в Україні у 2020–2024 роках, %

Джерело: складено автором на основі [8]

Як видно з рис. 2, темпи приросту споживчих кредитів на початок кожного року демонструють нестійку динаміку, що відображає вплив економічних, соціальних і геополітичних факторів на діяльність банківського сектора.

Станом на 01.01.2020 спостерігалось зростання на 15,45%, що відображало посилення споживчого попиту після першої хвилі коронавірусної пандемії. Проте вже на 01.01.2021 ситуація змінилась – відбулося скорочення на 2,91%, що було пов'язано з обережнішою політикою банківських установ щодо видачі нових кредитів та поступовим зменшенням споживчої активності через тривалі карантинні заходи.

Початок 2022 року відзначився суттєвим підвищенням темпу приросту до 28,51%, що характеризувало довоєнний період відновлення економічних процесів та високу активність у сфері споживчого кредитування. Однак вже на старті 2023 року тренд кардинально змінився – зафіксовано падіння на 14,61%, спричинене початком повномасштабних воєнних дій, зниженням фінансової спроможності громадян.

На початок 2024 року можна відзначити помірне відновлення з показником приросту у 6,32%, що вказує на початкові ознаки стабілізації ринку та поступове відродження кредитної діяльності. Така нестабільна динаміка свідчить про здатність банківського сектору України гнучко пристосовуватися до мінливих умов, хоча рівень кредитних ризиків залишається високим.

Особливу увагу слід звернути на показник проблемних кредитів (NPL), який демонстрував позитивну динаміку зниження до 2022 року, але стрімко погіршився після початку повномасштабного вторгнення. Навіть кризовий період пандемії COVID-19 не характеризувався таким різким погіршенням якості кредитного портфеля, як це відбулося у 2022 році.

У 2022 році частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі фізичних осіб зросла майже в 1,8 рази. Резерви банків на покриття проблемної заборгованості також зросли — майже на 80% у грошовому вираженні, але більш ніж утричі у відносному — в результаті зменшення загальної кількості кредитів фізичним особам [7,8].

Зростання обсягів повернення кредитів спостерігається як одна з ключових тенденцій на ринку споживчого кредитування останніх років. Йдеться насамперед про активізацію погашення заборгованості за кредитними картками та відновленням обслуговування раніше виданих кредитів. Зростання роздрібних кредитів відбулося в основному за рахунок відновлення кредитів за кредитними картками. Крім того, на початок 2024 року іпотечне кредитування зросло порівняно з попереднім роком — з 21,64 млрд грн до 27,27 млрд грн [8]. Це зростання стало можливим завдяки державній підтримці, зокрема через реалізацію програми «єОселя», яка передбачає доступне кредитування на придбання житла для окремих категорій громадян (рис. 3).

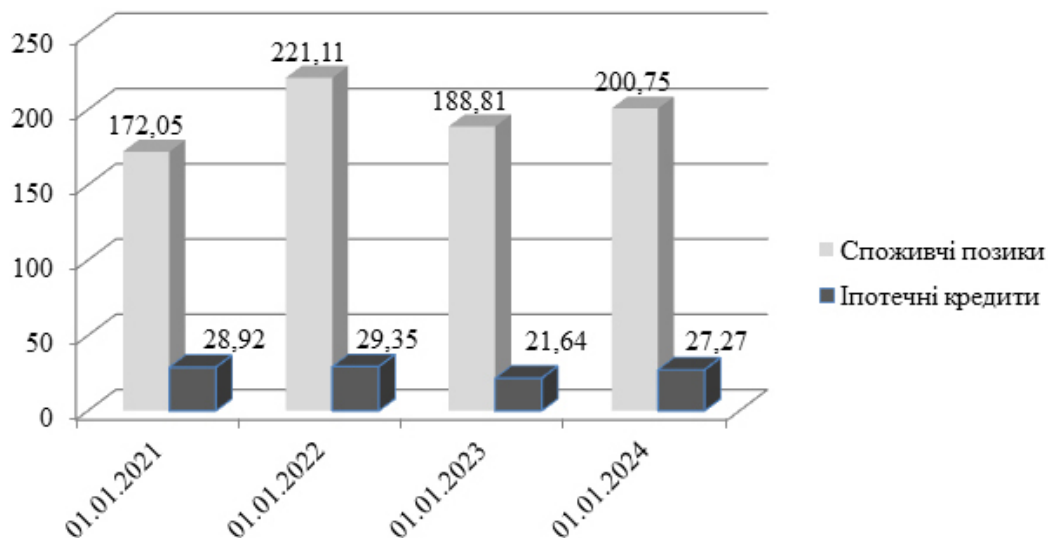


Рис. 3. Динаміка обсягів споживчих та іпотечних кредитів, наданих фізичним особам в Україні станом на 2021–2024 рр. , млн грн

Джерело: складено автором на основі [8]

Цей приріст свідчить про те, що навіть в умовах війни іпотечне кредитування зберігає динаміку розвитку, що, у свою чергу, підтверджує здатність банківського сектору адаптуватися до кризових викликів.

Таким чином, можна зробити висновок, що банківське кредитування в умовах воєнного стану в Україні не тільки зберігає життєздатність, а й демонструє ознаки поступового відновлення в окремих сегментах, зокрема у споживчому та іпотечному напрямках.

Як бачимо на рис. 3, після запуску програми «єОселя» іпотечне кредитування почало стрімко відновлюватися, якщо станом на 01.01.2023 обсяги іпотечних позик знизились, то вже на початку 2024 вони виросли на 25,9%. Це свідчить про те, що державна підтримка іпотечних позичальників сприяє поживленню довгострокового кредитування.

Варто зазначити, що пом'якшення кредитних стандартів, пов'язане зі збільшенням попиту на кредит, також стало важливим каталізатором роздрібного кредитування. Однак такий крок також «підвищив» деякі ризики. Загалом, за результатами опитування про умови банківського кредитування, проведеного Національним банком України у 2023 році, є оптимістичні очікування щодо відновлення кредитування і наступного року [9].

Тому повномасштабне вторгнення негативно вплинуло на ринок банківських кредитів. Через такий стан шоку різко зростають ризики, притаманні сегменту роздрібного кредитування.

Основні ризики споживчого кредитування можна умовно розділити на три категорії. По-перше, існує ризик не отримати кошти через дострокове виконання боржником своїх зобов'язань. По-друге, існує ризик того, що боржник не зможе повністю або частково виконати свої зобов'язання. По-третє, операційний ризик, який в основному спричинений ненавмисним або недбалим виконанням професійних обов'язків персоналу перед клієнтами під час процесу споживчого кредиту.

Проте загальне погіршення економічної ситуації, викликане війною, відбилося на збільшенні самого кредитного ризику. Національний банк України зазначив, що за останні роки кредитний ризик став головним серед усіх ризиків, з якими стикаються українські банки. Незважаючи на згадані вище позитивні зміни в секторі непрацюючих кредитів, «ставки дефолту за споживчими кредитами залишаються трохи вищими за довоєнний рівень ставок» [9].

Тому банкам варто бути обережнішими при кредитуванні населення. Під час воєнного стану кредитори повинні були більш ретельно оцінювати кредитоспроможність потенційних позичальників і загальне боргове навантаження, щоб оцінити ризик неповернення кредиту. Адже практика показала, що послаблення кредитних вимог може призвести до негативних наслідків.

Особливої уваги заслуговує неадекватне кредитування, яке зростає і наразі займає понад 80% у структурі роздрібних кредитів. Ці постачальники повинні диверсифікувати свої кредитні портфелі, щоб зменшити залежність від конкретних сфер і захистити від можливих ризиків. Дотримання цього принципу є особливо важливим у період зростання кредитного портфеля. Іноземні банки, зокрема АТ «ОТП Банк», активно адаптує свою політику кредитування до умов воєнного стану. З початку повномасштабного вторгнення у 2022 році банк тимчасово призупинив надання кредитів. А згодом переорієнтував свою діяльність на підтримку малого та середнього бізнесу (МСБ) і аграрного сектору. Зокрема, банк розширив фінансування для фермерських господарств, надаючи кредити для проведення посівної кампанії (закупівлі насіння, добрив та пального) з метою стабілізації сільськогосподарського виробництва в умовах воєнного часу [10].

АТ «ОТП Банк» відновив споживче кредитування 19 квітня 2022 року, адаптуючи кредитні продукти до умов воєнного стану та складної економічної ситуації. Банк пропонує кредити фізичним особам на придбання товарів та послуг у партнерських мережах, серед яких Comfy, Foxtrot, Цитрус та Алло. Такі кредити надаються без застави та поручителів на суму до 200 000 гривень зі строком кредитування від 3 до 14 місяців. Процентна ставка за ними варіюється від 0,01% до 36% річних залежно від умов кредитування, а перший внесок за товар може становити від 0% до 80% [11].

Крім того, банк відновив надання кредитів на загальні споживчі потреби шляхом перерахування коштів на поточний або картковий рахунок позичальника, відкритий в АТ «ОТП Банк», або готівкою через касу банку. Ці кредити надаються під заставу строкових депозитів у національній валюті або в доларах США, розміщених клієнтами в банку. Сума кредиту становить від 100 тис. грн до 1 млн 150 тис. грн, але не повинна перевищувати 90% від суми депозиту-застави. Процентна ставка за такими кредитами фіксована та незмінна

протягом усього строку дії договору: 13,49% річних для депозитів у доларах США та 10,5% річних для депозитів у гривні. Разова комісія за оформлення кредиту залежить від строку та валюти депозиту і становить від 0,5% до 2,5% від суми кредиту. Погашення заборгованості здійснюється щомісяця відповідно до обраної схеми, а дострокове погашення не передбачає додаткових комісій [11].

Таким чином, АТ «ОТП Банк» демонструє поступове відновлення роздрібного кредитування та прагнення підтримувати фінансову стабільність своїх клієнтів у кризових умовах. Кредитні стандарти також не можна ігнорувати, оскільки бажання «охопити більше споживачів» і зберегти конкурентну перевагу на однорідному ринку послуг шляхом пом'якшення кредитних вимог є причиною зростання проблемних кредитів. Наприклад, АТ КБ «ПриватБанк», який спеціалізується на споживчому кредитуванні (в тому числі беззаставному), регулярно проводить моніторинг фінансового стану позичальників та оцінює безпеку кредитів на підставі даних про надходження коштів на рахунки клієнтів та інших звітів, які клієнти надають установі. При цьому АТ «Універсал Банк» також використовує для оцінки ризику портфеля складні математичні моделі, що базуються на історичних даних, тривалості економічного циклу та макрореакторах. Обидва банки мають статус «системно важливих банків», тому значення критеріїв нормативних показників Н7 і Н9 для них досить особливі – не більше 20%, тоді як для більшості комерційних банків – не більше 25% [12].

Крім того, банки повинні гнучко реструктурувати кредити боржників, щоб підтримувати боржників і контролювати зростання непрацюючих кредитів. Саме на цьому кроці наголошують регулятори.

Незважаючи на те, що індекс фінансової грамотності України протягом останніх років демонструє позитивну динаміку, все ще існує значна кількість споживачів фінансових послуг, яким бракує інформації, необхідної для того, щоб стати відповідальними позичальниками та створити хорошу кредитну історію [13, с.46-53].

У вищезазначеному контексті варто відзначити ризик «непрозорих умов кредитування», тобто неотримання або неповної інформації на всіх етапах кредитування, в тому числі до підписання договору, що може мати багато інших негативних наслідків та збільшити інші споживчі ризики.

Цей ризик може бути наслідком суб'єктивних факторів (таких як некомпетентність чи нечесність банківських працівників) або невиконання постачальниками фінансових послуг вимог регуляторів.

З попереднім ризиком частково пов'язаний ризик «блокування боргів», коли позичальники стикаються з труднощами з погашенням своїх кредитів, тому послуги споживчого кредитування не тільки не приносять користі споживачам, але й призводять до негативних наслідків.

Дослідження Асоціації українських банків (АУБ) у березні 2024 року виявило, що майже половина користувачів мікрокредитів відзначили зростання потреби в позиках під час повномасштабної війни, а 23% звернулися до мікрокредитів вперше через воєнні дії. Основні причини — покриття повсякденних витрат та нагальних потреб [14].

У 2024 році українські банки зафіксували значне зростання чистих гривневих кредитних портфелів: бізнесу — на понад 20%, населення — на понад 30%. Це свідчить про відновлення попиту на кредити з боку бізнесу та населення, а також про зростання готовності банків до ризику. Зокрема, в опитуванні про умови кредитування банки зазначають про зростання попиту на позикові кошти від клієнтів, причому за кредитами бізнесу оцінки найвищі з 2021 року [7].

Висновки. У статті досліджено особливості розвитку банківського споживчого кредитування в умовах воєнного стану в Україні. Проведений аналіз підтвердив, що попри виклики війни, банківський сектор демонструє ознаки стійкості та адаптивності. Зокрема, зберігається високий попит на споживчі кредити, особливо в сегменті беззаставного кредитування, частка якого у структурі роздрібних кредитів перевищує 80%. Це свідчить про потребу населення у підтримці ліквідності навіть за умов загальної економічної нестабільності.

Істотні коливання обсягів кредитування у 2022–2024 роках відображають залежність банківської системи від макроекономічних та геополітичних факторів. Проте вже у 2024 році спостерігалось помірне відновлення: темпи приросту кредитування фізичних осіб та іпотеки знову почали зростати. Додатковим стимулом виступають державні програми, такі як «Оселя», що забезпечили підтримку довгострокового кредитування.

Водночас зростання обсягів кредитування супроводжується посиленням кредитних ризиків, особливо на фоні пом'якшення стандартів. Актуальними залишаються ризики концентрації, операційного впливу, макроекономічної нестабільності та недостатньої фінансової грамотності позичальників. Це потребує впровадження практик відповідального кредитування, які вже активно застосовуються низкою банків.

Підсумовуючи, споживче кредитування залишається важливим елементом підтримки економічної активності в країні. Для забезпечення його сталого розвитку необхідно поєднувати інструменти ризик-менеджменту, державної підтримки, підвищення прозорості умов та фінансової грамотності споживачів.

Список літератури

1. Вовчак О. Д., Антонюк О. І. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності. Європейські перспективи. 2016. № 2. С. 148–157.
2. Бондар О. П. Кредитування населення на споживчі потреби: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01. Київ, 2002. 20 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0402U003227> (дата звернення 15.04.2025).
3. Волкова Н. І., Статкевич Г. В. Розвиток споживчого кредитування в кризових умовах. Економічна наука. 2021. № 11. С. 106–111. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.11.106>. URL: <https://surl.lu/ggvdsj> (дата звернення 15.04.2025).
4. Івасів Б. С. Гроші та кредит : підручник. Тернопіль: Карт-бланш, 2018. 528 с.
5. Савлук М. І., Мороз А. М., Лазепко А. М. Гроші і кредит: підручник / за наук. ред. М. І. Савлука. 6-те вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2011. 589 с.
6. Гаврилко П. П., Кужелєв М. О., Брітченко І. Г. Корпоративні відносини в банківському секторі : фінансові механізми та маркетингові стратегії: монографія. Рівне-Новий Сонч : Волинські обереги, 2016. 228 с.
7. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення 15.04.2025).
8. Національний банк України. Грошово-кредитна статистика. URL: <https://surl.li/fnwkw1> (дата звернення 15.04.2025).
9. Національний банк України. Опитування про умови банківського кредитування. Грудень 2023. URL: <https://surl.li/pddzuv> (дата звернення 24.04.2025).
10. Hungary's OTP to step up lending to farmers in war-torn Ukraine. OTP bank. URL: <https://surl.li/spqekl> (дата звернення 24.04.2025).
11. АТ «ОТП БАНК». Споживчий кредит на необхідні товари. URL: <https://surl.lu/rcgcmx> (дата звернення 24.04.2025).
12. Національний банк України. Наглядова статистика. URL: <https://surl.gd/kcgwpy> (дата звернення 24.04.2025).
13. Нечипоренко А. В. Діяльність банківських установ на фінансовому ринку України. Економічний вісник університету. 2023. № 58. С. 46–53. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2023-58-46-53>. URL: <https://surl.li/edweay> (дата звернення 24.04.2025).
14. Асоціація українських банків. Дослідження АУБ: війна спричинила зростання попиту на мікрокредитування в Україні. URL: <https://surl.gd/djkfau> (дата звернення 24.04.2025).

References

1. Vovchak O.D., Antoniuk O.I. (2016). Consumer lending in Ukraine: current status and development trends in conditions of financial and economic instability. Yevropejs'ki perspektyvy, 2, 148-157. [In Ukrainian].
2. Bondar, O. P. (2002). Consumer lending to the population (Abstract of Ph.D. Thesis). Finance, money circulation and credit. Kyiv: Kyiv National Economic University. Retrieved from: <https://uacademic.info/ua/document/0402U003227> (accessed 15 April 2025). [In Ukrainian].
3. Volkova N. I. & Statkevych H. V. (2021). Development of consumer lending in crisis conditions. Ekonomichna nauka, 11, 106–111. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.11.106>. Retrieved from <https://surl.lu/ggvdsj> (accessed 15 April 2025). [In Ukrainian].
4. Ivasiv B. S. (2018). Hroshi ta kredyt. Ternopil': Kart-blansh [In Ukrainian].
5. Savluk, M.I., Moroz, A.M., Lazepko, A.M., et al.. (2011). Ghroshi ta kredyt. (6nd ed., rev.). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

6. Havrylko P. P., Kuzheliev M. O. & Britchenko I. H. (2016) Korporatyvni vidnosyny v bankiv'skomu sektori : finansovi mekhanizmy ta marketynhovi stratehii. Rivne-Novyj Sonch : Volyns'ki oberehy [in Ukrainian].
7. Natsional'nyj bank Ukrainy. (2024). Zvit pro finansovu stabil'nist'. Hruden' 2024. [Financial Stability Report. December 2024]. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (accessed 15 April 2025). [In Ukrainian].
8. Natsional'nyj bank Ukrainy. Hroshovo-kredytna statystyka. Retrieved from <https://surl.li/fnwkwj> (accessed 15 April 2025). [In Ukrainian].
9. Natsional'nyj bank Ukrainy. (2023). Opytuvannia pro umovy bankiv's'koho kredytuvannia. Hruden' 2023. [Survey on bank lending conditions. December 2023]. Retrieved from <https://surl.li/pddzuv> (accessed 15 April 2025). [In Ukrainian].
10. Hungary's OTP to step up lending to farmers in war-torn Ukraine. OTP bank. Retrieved from <https://surl.li/spqekl> (accessed 24 April 2025).
11. AT «OTP BANK». Spozhyvchyj kredyt na neobkhidni tovary. [Consumer loan for essential goods]. Retrieved from <https://surl.lu/rcgcmx> (accessed 24 April 2025). [In Ukrainian].
12. Natsional'nyj bank Ukrainy. Nahliadova statystyka. Retrieved from <https://surl.gd/kcgwpy> (accessed 24 April 2025). [In Ukrainian].
13. Nechyporenko A. V. (2023) Activities of banking institutions in the financial market of Ukraine. *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, 58, 46-53. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2023-58-46-53>. Retrieved from <https://surl.li/edweay> (accessed 24 April 2025). [In Ukrainian].
14. Asotsiatsiia ukrains'kykh bankiv. Doslidzhennia AUB: vijna sprychynyla zrostannia popytu na mikrokredytuvannia v Ukraini. [AUB research: the war caused an increase in demand for microcredit in Ukraine]. Retrieved from <https://surl.gd/djkfau> (accessed 24 April 2025). [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.04.2025

Прийнята до публікації 21.04.2025

Опубліковано онлайн 12.05.2025